

Spotřeba cukru v České republice dlouhodobě klesá, regulace není potřeba

Vývoj spotřeby cukru v ČR v posledních desetiletích ukazuje zásadní posun v chování spotřebitelů. Podle údajů Českého statistického úřadu klesla v roce 2024 průměrná spotřeba cukru na 30,8 kg na osobu, což představuje nejnižší hodnotu od roku 1953. Jde o výrazný milník, který potvrzuje dlouhodobý trend postupného omezování sladkých potravin a nápojů. Historický pohled od roku 1948 zachycuje několik výrazných etap: poválečné období přidělového systému se spotřebou kolem 23–31 kg·os⁻¹, následované stabilizací na úrovni 35–40 kg·os⁻¹ po zrušení potravinových lístků. Po roce 1990 trh krátce reagoval zvýšením spotřeby až na 44 kg·os⁻¹, avšak následné změny životního stylu a tržního prostředí vedly k postupnému poklesu. Od roku 2003 se spotřeba snížila o 28 % a po pandemii se tempo poklesu dále zrychlilo – během tří let klesla z 36,9 na 30,8 kg·os⁻¹.

Tento vývoj není důsledkem restriktivních opatření, ale přirozené adaptace společnosti. Zvyšující se zdravotní uvědomění, stárnutí populace, nové preference mladších generací orientovaných na produkty „low sugar“ či „zero“, dopady ekonomické situace domácností a rozmach alternativních sladidel vytvářejí prostředí, ve kterém spotřeba cukru klesá organicky. Výrobci navíc aktivně reformulují receptury a inovují, aby odpovídali poptávce, což dále přispívá k trendu. Česká republika se tak historicky poprvé přibližuje státům s nejnižší spotřebou cukru v Evropské unii, jakými jsou Itálie nebo Portugalsko.

Z tohoto vývoje plyne zásadní závěr pro debaty o budoucí regulaci. Češi spotřebu cukru omezují sami a dlouhodobě. Zavádění sektorových daní či jiných represivních nástrojů tak stojí na problematických předpokladech. Dosavadní zkušenost evropských zemí, například Francie či Irsko, neprokazuje jednoznačný vliv daňových nástrojů na snížení obezity, přičemž podobná opatření jsou regresivní – nejvíce dopadají na nízkopříjmové domácnosti. V českém kontextu by navíc negativně ovlivnila domácí potravinářství a zemědělství, oslabila konkurenceschopnost a zvýhodnila dovozce.

Role cukrovárnictví v tomto kontextu přesahuje rámec výroby samotného cukru. Cukrovka zlepšuje úrodnost půdy a podporuje diverzifikaci osevů, cukrovary představují stabilní zaměstnavatelský prvek v regionech a významný exportní segment. Odvětví zároveň dodává klíčové vstupy pro energetiku, krmivářství i biochemický průmysl. Navíc průběžně snižuje obsah cukru v produktech a přizpůsobuje se změnám poptávky, aniž by k tomu bylo nutné vytvářet administrativní tlak.

Pokud má být regulace účinná, musí vycházet z dat a respektovat realitu, že spotřebitelé své návyky mění dobrovolně. Cukrovnický sektor přitom zůstává jedním z mála stabilních pilířů českého potravinářství a významným partnerem pro potravinovou soběstačnost a ekonomiku České republiky.

Martin Kolář, ČMCS

Vývoj spotřeby cukru na obyvatele na území Česka v letech 1948–2024

